

ДЬЫЛЫНАН !!!

Чурапчыга күн тахсар !

Чурагга ыччүкүр табакка

ХАБИАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫБЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Убаастабылмах Чурагчыбыт улууһун
одохтоохторо, ыалдьыттара!

Әжасиы буры барығыстын
цары эрр сирексизг Санг дөы-
лымен истогынк эррдымдыт!
Алтын эрр 2012 сый бидишкэ кэр
царын, цэрэди бэлэгтмэнтэ.
Алгустуруар кулгустура ронга
бидишкэ, рогыбидишкэ пору-
саттар доордошугуларын юнга
сыйгустуруарын, Рогыи истогы-
ныстын сыйлары бидишкэ
кэр тардын алытылына. К-лэр
сый республикади Тын сирин
сыйа бидишкэ бидишкэ, огу-
ташкыи цуушугустуруар бир е-
май сыйгустуруар, сирин тар-
дынышкыи "Манашыры огу-
шугустуруар" бидишкэ. Огуи
бидишкэ барыгыстын

түргүүлэхэд, түрстээх үеэ
түртэр. Бары эхрөөн эрчимлэ-
гийн, ойртуур-саналыгтын
түргэн солоролууруу өгсн
бүтэцтэй.

Байрагтай энхэхэ чхэгэн дорубууагы, чхэ, бизэ туругу, энхэхэ сүрдэгэ эрэг, байыгыт аюгу, уйгуу-бэйагы! Ыраам-агыт сансагарыг түрэн аахэ-хэ кырдыр, сэт сэг энхэхэ сайдыг сэт сархтарын арыа-дыа!

СЛИКОВИТЕ

“Турагчы улууһа (оройуона)” МТ
баһыына,
В.В.ГУЛИЕВ,
улуус Муһинаадын председатели.

Убаастабыллаах Чурапчы улуунун олохтоохторо!

¹Биринчи улуттук парламенттик ассамблеясынын 2013-жылдан иштейт - истатистика жердеги маалымат.

[illegible]

Киргизияда көп - Сопи 2013 жыл үчүн Чугучубуяк уулу бари ашаксатирлар сырдыгы эр сыйыныны, хат дымкыны башу эр аралан. Бары чыгыш - чыбык сыйыны дьохунуады айыары, үйкөзү түрүндө, ишасыйыны кэрэ кызыл кызыл.

Canu ddyddwr, canu ddyddwr!

С.А. САРТЫДАЕВ.

“Биригчигчл Россия” политический парти
Чурагчы удууһунаары тарыгчигчл секретара.

Седалинцева Надя уруһуһа

Бэлийэ түгэн

ҮӨРҮҮЛЭЭХ КҮН ААСТА

Ахсынны 20 күнүгэр сага тутуллубут икки этэстээх, икки бокска паразетаах баһаарыаһи чаас үөрүүтээх аһыччылаа буолан ааста. Күннэ, сырдик дүгэ дьонун үлүһиттэри муһунап, аһыччылаах таһаа баадралттарыны туолан, бырааһыаһыны нэһэтээхх аһын арыйдьастар. ИИ. Селенюк — Салык аһыс тыһыаны аһа уоту аһатан, үтүнү эрэ түстөстэ. Эдэр эрчимнээх баһаарыаһи өссөтү сүөһүүр түгөнүгэр хайдах тэриниллэрин көрдөрдүлөр. Баадралттар аһыччылаа оһоһуулаах баһаарыаһи чаас ис-тас көстүүтүн сыһындааһастар.

Күнүгү 2-чаастын "Айылыгы" Култургу уонна духуобунай сайдыытын итинтэр Саха Республикатыгар баһаарынньи охрону лоруотунанга 195 сыллар уонна Чурапк олуттары уоттан башкалар этэргэ саҥа чинээтэ үктөр киирбитинер аналлаах дүрүүнөх мууһаах бүсүнэ. Ыараһына-лыстаагы түмсүүтэ уллуе дыһалаттын баһаалатын бастакы солбуулагчы В. И. Миларионов, иннинчигэ олорун-баһаалааччыныны государственный комитетин начальнигы солбуулагчы Н. И. Филиппов, Саха Республикатын государственной баһаарыйыл сулууспатын ГБУ РС (Я) ГПС РС (Я) начальнигы солбуулагчы Г. А. Боксарь, ити сулууспа баһаары укуларыта уехи аварийнай-баһаалыр үлэлэри боһомоһунга өттөл начальнигы В. П. Васильев, баһалыгы Таватты, Амма, Уус-Алдан, Мэжэ-Хаҥалаа, Томмо удуустарыттан би-

П.П. Макаров, Г.А. Вондарь, Н.И. Филиппова,
В.И. Илларионов — аспиранты кафедры.

ир итэлхэгсэрин бэрхстэйлэлээр, о.д.а. таб
сырындалар.

В. М. Ишарбаев уотган башыбыр этэ-
роон үлэти дьон-сэргэ күс-хас, туруктаах
олуктоох буюуларыгар улахан сүөгө-
дөлгөтү баллиаэти, улууска бу сүлүүсү
үлэти-хамнаһа тукумдарар үсүлүүбүтэ
төрүлүрүн, ол биир түбүгүтүн сана илэ-
этэстэх дьон үлэти кылларылыһытэ
буоларыт эттэ. Ырааһынныгытун эрдэ-
тирэн, улуус башыһын Бочуотунай
грамотаны Е. П. Федорова туттарда.

Н. И. Филиппова министрски болон Эрдрлэсү ругүн тутгарда. Чурап чыга байхары утары оо суһар сулуусыг бастаан төрөллөрлөр үлөлөөн ветеранларга махталды билдирд, санг дын үлөр ки ирэр и г э л өмөкөспүттэри байлгэ ата. Ырышангыныны эрдрэлэсн туран, авто цхтерна ыларга серти фекат туттарда.

Г. А. Болдарт, Саха Республикатын Государственный баһаарманы сүлүүсүмэттэ Эрэд сүлүүсүмэттэ "Баһаарманы сүлүүсүмэттэ бастыг инструктор" ага М. А. Захаров ага инструктор туһулуур дас-туттарга, бастыг инструктор сүлүүсүмэттэ, "Россия" сүлүүсүмэттэ 380 сыла ийи чакс иччигини И. реалдаата. Финансовый дүрүн ахтыгындагылар, эт-хаан оттуун сай-баламмах булууларга-инвентарь ыччаларыгар к суумаллах сертификат

Үсүгү умулдарынын сатыбылмалары даяр-
дыларын ийгиликтүү иштерин-окууну уюруш-
туруштору Николас Корзин, Дмитрий Бар-
басовтон Махтал сурутууну ийгиликтүү иш-
терин

Чуулалчлааг 38 №-дээх уоттан бөлгөһүр этэрээт нэччэлээт II П Макаров эрдэ тэлэтч улууска ылыттылааг баһаары утары темад өр уруутун конкурсун түмүтүн ийитинээр, кыайылаахтары шағараалаагата. Этэрээт салгыттын Махтал суругунсага дэизы үлөркөлдөрүн көмөлөһүт сыйлаагчыларга тутаргыата.

Тыя баһаарын умудларына сатайын-
лаах ләһиһиһарын иһин Ойуур хаһаайыс-
тыһытын дестигараманы ботуһунай грама-
тыһын В. М. Баранков, И. А. Адамс, рес-
пуһлиһатлар дестигарамар Сибейһарын
баһаарыһытын "Түһеһи баһаарыһай су-
луһуһаһын 380 сым" ботуһын Ю. А. Ша-
ев, П. Н. Маһуһев, идарыһар кураһаһаһы
идарыһаһаһарына ботуһут Г. П. Неуе-
ров, Э. П. Григорьев Маһил суруһуһи,
харыһан маһараһаһаһар.

Балшын улуустарган калхит бичирхэд-
лэхтэрэ ээрди тышарын эттихэр, бичх-
тарин туттархын.

Доро мэлхээн Чувашстанаары 1-кы
Ле-дэх баһаарыны элэрэт даскетчэрэ
Мария Захарова нарын куоластнах ыры-
ты, улааттар Чувашы туурун ариинэх
мархитара, Сылтастнаары элэрэт улаат
Алекс Борисов-рок хийсхалах толорууга
сэргэхсэттило.

Александр С. ЕФИМОВ

ГАЗОВОЕ БУДУЩЕЕ ЯКУТИИ

В конце октября этого года "Газпром" принял окончательное решение о начале освоения Чаяндынского нефтегазоконденсатного месторождения и строительстве магистрального газопровода "Якутия - Хабаровск - Владивосток".

А 11 декабря в Якутск прибыла большая делегация газового гиганта во главе с председателем Правления ОАО "Газпром" Алексеем Миллером. В ходе состоявшегося в правительстве Якутии совещания Алексей Миллер еще раз подтвердил, что уже в ближайшие годы компания вложит в обустройство Чаяндынского месторождения 430 млрд. рублей, и в строительство газопровода - 770 млрд. рублей.

Так чего ждать якутянам от прихода в республику еще одной мощной российской компании мирового уровня?

Форсирование газификации

Власти Якутии ежегодно вкладывают в газификацию населенных пунктов миллиарды рублей. Но, учитывая огромную территорию республики, состояние дорог, высокую стоимость оборудования и другие факторы, к настоящему моменту уровень газификации республики составляет всего 26%.

К тому же газификация сегодня ведется только за счет природного газа вилейских месторождений. Соответственно, в силу географической близости, газом сейчас обеспечиваются вилейские районы, включая Мирный и Ленск, а также город Якутск и Заречный группа районов.

После прихода "Газпрома" ситуация меняется кардинально. Еще в 2010 году президент Якутии Егор Борисов подписал с председателем Правления ОАО "Газпром" Алексеем Миллером "Генеральную схему газификации населенных пунктов Республики Саха (Якутия)", в соответствии с которой планируется дополнительно газифицировать 314 городов и сел республики.

В 2017 году, после окончания строительства магистрального газопровода "Якутия - Хабаровск - Владивосток", начнутся работы по газификации Олекминского, Алданского и Нерюнгринского районов республики.

Но и это еще не все. Первый вице-премьер правительства Якутии Алексей Стручков в ходе совещания с "Газпромом" в Якутске предложил газовой компании принять участие в разработке небольшого по объемам, но располо-

женного недалеко от города Ленска Отрадинского месторождения газа. По оценке Алексея Стручкова это позволит ускорить газификацию населенных пунктов Ленского района.

Приход газа в крупные южные и западные районы республики сулит их жителям многие, пока недоступные блага. И дело тут не только в возможности применения новых, основанных на использовании газа, технологий на производственных объектах.

К примеру, в Якутске многие автомобилисты с удовольствием пользуются более дешевым и экологически чистым газовым топливом. А автономное газовое отопление жилых домов давно доказало свою практичность и удобство.

Снижение тарифов на электроэнергию — сфера общих интересов

Одной из серьезнейших проблем Якутии, доставшихся еще с советских времен, является перекрестное субсидирование тарифов на электроэнергию. Беда в том, что себестоимость вырабатываемой на дизельных станциях в якутской части Арктики электроэнергии достигает 17 рублей за киловатт и более.

Но Арктика пупина нашей стране. Сегодня на часть принадлежащего России арктического шельфа претендуют даже такие страны, как Китай и Япония. И в геостратегических интересах страны, чтобы здесь жили наши люди. Только так мы сможем защитить наши интересы.

Поэтому еще с советских времен велось так, что часть себестоимости вырабатываемой на расположенных в районах Крайнего Севера дизельных станциях электроэнергии компенсировалась увеличением тарифов в других районах республики.

Но то, что не замечалось в условиях плановой экономики, становится огромным тормозом в условиях рынка. Повышенные тарифы создают сложности не только крупным компаниям. Они мешают развитию местного производства, душат средний и малый бизнес. И, в конечном счете, создают препятствия развитию всей экономики, ухудшают условия жизни всех якутян.

Нельзя сказать, что государство не думает над разрешением этой пробле-

мы. Планы по размещению после 2020 года в Черском, Усть-Куйте и Тикси компактных плавучих АЭС как раз и направлены на замещение высокотарифной дизельной энергетики более дешевой атомной электроэнергией.

Однако принятие руководством страны решения об ускоренном развитии Дальнего Востока может значительно ускорить решение этого большого для всей Якутии вопроса. К примеру, сейчас власти республики ведут подготовку к совещанию у вице-премьера правительства России Аркадия Дворковича, на котором будет решаться судьба расположенного в Арктике Томторского месторождения редкоземельных металлов.

Руда этого месторождения настолько богата, что, по мнению директора Института геологии и минералогии СО РАН Николая Похиленко, ее можно вывозить с Томтора даже самолетами. Все равно это будет выгодно.

Но на пути освоения Томтора, Чаянды, Селигдара, Сарданы и многих других месторождений встает множество самых разных проблем. В том числе перекрестное субсидирование тарифов на электроэнергию.

Не от хорошей жизни "Сургутнефтегаз" построил на Талакане собственную газовую электростанцию, а "Мечел" планирует построить ТЭЦ на Эльге. И это в то время, как Каскад Вилейских и Светлинских ГЭС имеют солидный резерв мощности.

Этот вопрос очень серьезно обсуждался в ходе совещания в Якутске. В итоге было принято предложение президента республики Егора Борисова о строительстве ЛЭП из Мирного до Чаянды. Далее эта линия электропередач пройдет до севера Иркутской области, что выведет энергосистему Западной Якутии из изоляции от Единой энергетической системы страны.

Также было принято еще одно предложение Егора Борисова, в соответствии с которым руководство Якутии и "Газпрома" будут совместно лоббировать выделение субсидий из федерального бюджета на ликвидацию перекрестного субсидирования тарифов на электроэнергию в республике.

Простому говоря, идея заключается в том, чтобы федеральный центр выделил деньги на компенсацию сверхвысо-

ких затрат на выработку электроэнергии на дизельных станциях Крайнего Севера.

Доходы в бюджеты всех уровней

На совещании в Якутске "Газпром" попросил у правительства республики снизить налог на прибыль с 18% до 13,5%. А также предоставить льготу по налогу на имущество.

По расчетам специалистов газовой компании даже при условии предоставления таких льгот в республиканский бюджет дополнительно поступит более 250 млрд. рублей, из которых налог на прибыль составит 220 млрд. рублей, а налог на доходы физических лиц более 28 млрд. рублей.

И это без учета транспортного, земельного и других видов налогов, а также без учета поступлений от смежных предприятий. Например, тех, которые займутся переработкой газа на бензин и дизтопливо, или тех, что построят газовые автозаправки.

Новые рабочие места

По оценкам "Газпрома" при строительстве объектов Чаяндынского месторождения и газопровода "Якутия - Хабаровск - Владивосток" потребуется около 15.000 человек, а для эксплуатации объектов - более 5.000.

Уже сегодня "Газпром" ведет работу по подбору местных кадров среди населения республики. В планах компании обучение жителей Якутии востребованным профессиям. Уже сегодня начата работа по заключению соглашений с муниципальными образовательными и договорам с образовательными учреждениями.

К слову, первые 10 человек из числа выпускников Северо-Восточного федерального университета получили сертификаты на трудоустройство на объекты газопровода из рук самого Алексея Миллера.

Завершая совместное совещание правительства Якутии и делегации ОАО "Газпром", президент Якутии Егор Борисов выразил уверенность, что приход в республику одной из крупнейших российских компаний принесет много пользы всем якутянам.

Афанасий ЕГОРОВ.

Дьаһалта отчуота

АРААС ЫЙЫТЫЫЛАР, ТУҔААННААХ ЭТИИЛЭР КИИРДИЛЭР

Ахсынны 21 күнүтэр улуус баһылыга С. И. Яковлев салайааччылаах улуус дьаһалтатын үлэтин отчуотугар кыгтар делегация Хадаар уонна Хонтоого нэһиликтэринэр сырытта.

Отчуоту улуус баһылыга С. И. Яковлев туруорда. Таһардыа 50-тан тахса кыраадыс тыһыынча түһүн да турдар, Хадаарга 50-тан тахса киһи сырытта.

Ыйытыыта сирин туһаныы, чаһынай бае билиинэ ыһаага туох докумуоннар ырданыллылар, тоһо суума толонуорго экиэтигинилэр. Чурапчы-Нерюнгри шөфтэһингэ тоһо туһалаарын, салгыны ханнык быһаанылар баалларын туһуластылар. Онуоха: "Быйыл бу шөфтэһини торуттэммонтэ 35 сыла билиэтэниэ. Шөфтэһини Собиескэй кэмгэ олус бөркө тэриллэн баран уокта быһыыгайыгыта сэрэхэстилиннэ, быйыл сайын Нерюнгрига бийиги улуускут улахан делегациянан тийиэн ыһаах ыста, "Чурапчы" ТХПК атыл-эргээн ыһытыыта мараһынай үлэлэги сырытта. Дьоккуускайга "Триумф" спорт дьабыраһыгар үбүлүөйдүрүк дьаһал

ыһытылыына. Салгыны бииргэ үлэлээһингэ дуоһабар түһэр-сүһүннэ. Итинэн олохуран, холобуур, Нерюнгрига улууска анаан сир бориолор буолла, 3 мол. суумалаах перепелка иитэр оборудуование болахтэтиллэр, ыгычаты үөрэттэрингэ, үлэлэтингэ миэстэ бэриллэр, Чурапчыга Нерюнгри уулуссатын тунсарыыта үп көрүлүбүтүн үрдүнэн күрүөлээһингэ улууска тизер-дилитибт быһаан туолбатар, бааһыны туһаныыга улахан бааһынай хаһаайыстыбалар — соһуруу нэһиликтэртэ А. А. Луковцев, хоту А. А. Аянтонов, «Мындаарайы» ТХПК, о. д. а. бааһыналаах дьону иҥары дуоһабардаһан ыһытыа, хо-муйууга үлэлэспиттэрин, бу салгыны ыһытылыылар, бааһыны бэс билэр баала-ахтарга бориоллохтоон этти-лэр. Үгү туугулар сыанатыгар ыһытыы кирибитигэр "Чурапчы" ТХПК бырабылыанньа-

тыт председатели А. Т. Ногови-цын сийлиһи эппиэттэстэ.

Кэспэтингэ Хадаар нэһиликтэ уруксу отчутар бааһынага улаханнак үлэлэспиттин, соһохтор ыһытылыы-ларга ыһытыа, хо-муйууга ту-туллар техника урдук үүнүү-звенота тэриллэн Дириингэ бориоллохтоон, бийиги сангалыы атыылаһыы, тэрини уус-тук-тардаарынан юмо наадатын туруорустулар, бааһынаттан үүнүү өгү дьылга каларын, ону-оха от эмиэ үүмүтүнэн нэһиликтэ атыылаһаатын, батарыыта көмөлөһөрө этти-лэр. Эһили охоттоох уһууһаан 50 сыла туоларынан капитал-най өрөмүөнгэ үбүнэн көмөлөһөрө көрдөстүлэр. Си-ри туһаныыта дуһуһан саба үүмүт хоһуһалары астарар-га, бэрэдэги көрүүгө участко-вай наадатылар тохтоотулар. Спорт үгэс буолубт көрүнү-риттэн ураты норуот байыта толкуйдабыт көрүнүрө эл-бох киһини тардарын, холобуур "сидубага" (саахымаг, дуобат, баарыс) нэһиликтэ араас таһымаах күрэх ыһытыла-рын, маһы улуус таһымылар таһаарарга этти киһилэрдилэр. Куоластааһын түмүгүнэн

дьаһалта үлэги соһтоһууһун сыаналанна.

Дириингэ отчуот сүһүлүннэ ыһытыыта быһырылыгы от-чуот түмүтэр кирибит бийиги нэһиликт туруорсууларыттан тоһото туһула дьингэ 7 этти кирибитигин уһа туолбута, атыттар толорулууга сыды-аллара этилиннэ. 2013 сылга Президент бийлэрибт Тьа си-рин сайдыытын сылыгар Чу-рапчыга туох үлэ ыһытылары-гар баһылык С. И. Яковлев хан-нак хайыскага, программа-ларга олохуран үлэ барыах-таарын билиһиннэрдэ. Сири бас билингэ докумуону ыһы-ты ыһытыыта бэрэдэтин би-лиһиннэрилиннэ. Арыгыны иһиэни утары охсуһууга улу-ус ханнык хайысканы ту-туһуорай, наркологическай ки-ин аһытыыа дуоһиэн бопуру-оога бу олус улахан суолтала-ах үлэни сийлиһиттэн түөрүгэ киһи өр сааһыттан саһаах-ха наада. Президент арыгы атыытыгар хааччахтааһынни киһилэрибтин өйүөххэ, хас би-ридин киһи, дьэс көрхөн чөл-олдохтоох буолуутугар бары бүтүүнү үлэлээххэ дьин этти-эттэниэ, наркологическай киһи

аһытылар үлэ ыһытыллара этилиннэ.

Этиингэ дьаһалта үлэти тү-п-субута, баһылык уопутуран иһарэ билиэтэниэ. Тутууну, өрөмүөнү ыһтар тэрииталарга тендер сайын бүтүүтэ ыһыты-лан хоһууһан саһааһыларын, онон билиһуун эрдэлэтэртэ этти киһилэрдилэр. Улууска от-чуотун олус тэрээһиннээхтик ыһытылыытын, ол эрээри атын сиргэ оттоммут от хаачы-стыбата молуһун, тыһылылар уһунуук турар чинчилохто-рин, киһилэри үүнүүтэ молуһунан сылы эрдэ аһылыкка кириэр турук-таарынан саһаас от фондатын тэринэртэ этти киһилэрдилэр. Баһыбардар түмүктэригэр үлэ-тэ суох хаалбыт нэһиликт баһылыктарын салайар кадр баһылыгынан сыаналаан, үлэ-ни хааччыларга эттилэр. Эдэр ыһага, тьа хаһаайыстыбатын дьарыктанааччыларга, о. д. а. кэлэр чөлүстүлээх дьин ту-тууларыгар Дириин бопуһаллар квота биэрэртэ, 2014 сылга Хонтоо нэһиликтэ торуттэммонтэ 100 сыла туоларынан эр-дэттэн үлэ барарыгар көмөлөһөрө көрдөстүлэр.

Үлэ үчүтэһиннэ сыаналан-на.

Алексей СЛЕПЦОВ.
(Салгытыттан 3 стр. көр).

Дьаһалта отчуота

(Салгандық. Иншым 2-с етра кор).

Ахсынньы 21 күнүгэр улуус Мун-
нарын председатели ВВГ Ульен уонна
улуус баһылыгын социальнай бопсу-
руостарга солбуйааччы И.П.Уаров
улуус даһалтатын 2012 сыл 10 ыйда-
ах үлэтин өтүүтүгү Одьулуун уонна
Төлөй иһиликтэригэр мунньах та-
рийылар.

Одгултуунга сарсарда 11 хастан кулуун дьаһтар алохтоохтор мустан очууту иһиттисэр. Дакылааты В.В.Гунжн огорон, сүүн уһтар хаамаһыран, ситиһилэри, иһэки былаһаһы быһаһиннаруу. Иһы-

тыялырга кирип бастаы бопту-
руоһунан шөхтөөх культура диятын
директора В.Аржакова аны сайын
"Манаары оонһууларыгар" Одь-
луунга бұһлар ат сүүрдүүтүн про-
грамманын туһуласта. Манаа саха
күннөт сүбүлээн сылдьар тэрээһинэ
хайдах арыллыыта, сабыллыыта эр-
дүктөн быһаанынан быһаарыллыах-
таарын билиһинтэ. Салгыы музей үлэ-
тигэр бөлүмөтү туһунан ыйыттын кири-
да. Уһуһаан оромүөтүн туруорустулар
уовна полиция участвовайын итатын
туһунан сурастылар. Манаа полиция
сотруднига Д.Н. Еврафов участвовай-
дар итаттарыгар аһаҕас мизетэ баарын
сырдатта. Нэһиликэстэртэн участвовай
бүлсүрүн бичалаах кийини булууга үлэ-
лэһини биэр буолуохтааҕар тохтоотулар.
Н.Климов сиргэ эйэлтигэр боптуруос
бэрээн, салгыы сватынан итатын

корутуи өйүүржэ тыл кэлэхтэ. Сайын
оттооһун тэрээһиннээхтик ытыллан,
кастыка кырийи үчүгэйн эттиэр.
Правительствотогтан сыһыарыллыбыт
куратордар салгы үлэлиилэрин
туоһуластылар. Эһийи Тыа сирин сай-
дылтын сыла бусларынан бу аһамыт
дьон салгы үлэлиилэрэ сырдаты-
лыһа.

Этихлэргэ кириэн, Одьулун дьон-сэргэтэ илюдром тутуугун хаачасты-батыгар хонгуруул күүскэ олохтору-гар бажардылар. Манна таһынан аз сүүрдүүтүн көрө 10-тан тахса тыһыынча киһи кэлэрэ сабажалнарын ыйан туран, дэриэбинэҕэ кириин муо-статын өрөмүөнүн туруорустулар. Салгыы тас көстүүтэ тохтоон, хотон сөнөкүн ыраастыырга, күрдүөргэ кы-амталлах техникка суох буолан боһу-руох уустугун ыйдылар. Манна улуус дьаһалтата көмөлөһөрүтэр этии кири-дэ. Быһыттары өрөмүөнүүргэ, көрөргө-харайарга улахан былааннаах үлэ барыактаагар тохтоотулар. Манна ууга-хаара кырыымчыас нэһилиэк дол-гуһара сиэрдээх. А.Ефремов Одь-дуунга спортнай оскуола тэрийэргэ этии киллэрдэ. Киһи өрү дьарыктанар, сайдар үсүлүбүтэ бээрин ыйда.

Түмүккө муньнах кытгылылаахтара
куоластаан, улуус даһаһтатты 2012
сыллаах үлэтин сонтобуунун сыналлаа-
тыгар. Барыта 34 кэһи сырытта. Ба-
дага, үлэ күнү уосина күнүс буолан дьон
сыһыһыһа аһыһах.

Бу күн икдэе апарыгар очуоттуур биригэдэ Төлөй нэһилиэгэр таараста. Манна муһууах иһигэр орто оскуола сыта мастарыскайын дьэтиги арай-ыһа кыттыһы ыһыа буолла. Агрооскуолалар кэлэн, иһигэс быллашарын торумнаһар тэрээһинэрэ буоларыгар соо түбэспэһит. Очуот оскуола дьэтигэр 15 чаастан буолла. Манна дакылаҕы улуус баһылыгын сотриалнай боһуруоктарга солбуһааччы ИИУарон оҕоһо.

Ыйыгчыларга кийин, дьон-алохтоох ФАП үлэтигэр тохтоон туюуластылар. Манна фельдшер уонна акушер штата баарытар, акушерка суогуун ыйан кадры булууга үлэ хайдах барарын ыйыттылар. Соҕотох фельдшер балаача дьоно албарыт нэхилиэнкэ үлэтигэр тийибэтин ыйдылар. Төлөйдөр соҕотох үрүг халааттаах аанналарын аһыан, ивек үлэниг көрүллэ охсорутар туруорустулар. Салты "Манчаары оонньууларыгар" бэлэмизэни хайдах баран иһэрин ыйыталастылар. Иван Прокопьевич эһил "Манчаары оонньууларын" тэҥэ Боотурускай улуус 375 сылыах үбүлүйүн бэлэз тэһин эмиз улахан суолталаарын ыйды. Бэлэмизэни үлэлэрэ былааннаахтык бара туралларын сырдытта. Дьэ тутуугутар ханнык программалар баалларыгар, учуутал хамсаһыт аары саҥа методиката сийдэмэтүгэр тохтоон ыйыттылар.

Эгнэлдэгт кураан дымга улахан
үлэ ытатллыбыгын, комо бөр
соголудлугуун, согоох тэрэһинээр

Ылгалыбыттарыш бэллэтээтиллэр.
Кэлбит делегацияттан утары "2013
сылтан пенсионнай страховой усунуос
иһин тогул үрдүүрүн иһитиннэрэн иэ-
стэх бааһынайтар, хаһаайыстыбалар,
предпринимателлэр бу хайсхага үлэ-
лээн, ыстыраантамат гына
дьаһанын" дээн этин киирдэ. Очуот
технологическэй орутүгэр боппурус баҕа
саһаа курдук этилиһэ. Манна сыйла-
һан көрдөрөн эбэтэр кумаарынан
түгүтөн дүүдүһүнүн, ырытаһыны бара-
рыгар туһаайдылар. Муһууахха баар
дьон улууус кииһигэр бэллэххэ сорох
дыаллэрэ олус тымыһыларын бэллэтэ-
эн, манна үлэ бирэн, дьон-сэргэ туһугар
каһамны үрдүүрүгэр туруорустулар.
Култура иһитингэр тохтоон: "Былы-
рын 3-с миэстэ буолбуһут баччааҕа
дьыны бириһин, грамотаттын ыһа илх-
һит", - дээн иһитиннэрдилэр. Е.С.Син-
цев тыл этэн, быһылыгы үлэ үчүгэй тэ-
рэхһиннээхтүк ыһаһыһытын биһэр-
тэтэ. От-мас тийиллэ, биригэрдэлэри
оттоото ыһаһы соторохтук барбыһын
эттэ. Салтыы юни нэһилиэк улаатан
эрэринэн дьаһалтаҕа иһиһэттэн специ-
алист тийбэ суоһун ыйан, эһиһиһат
корорго туруоруста. Талыйдор улууус
дьаһалтатын үлэтин сыһабыһын
"үчүгэй" дээн биһэрэттиллэр.

Түмүккө И.П.Уаров Төлий изилдөөгөр аны сайын "Мангаары оонь уулары" ыалдыгытара, спортсменлара келди түгөлүгөр былааннаарын бөлүгөт, инники үлгө сыйгиллери баарда.

Афанасий ЗАХАРОВ.

Улииска - бу күүнэргэ

МЫРЛАБА
ӨРӨГӨЙДӨӨХ ҮБҮЛҮӨЙ

Оо, дойдум, Алмам, кээрин,
Ору саяе билигин кээрэмэ,
Кээримди дилымаа ырыата,
Дойдубар талтааым
ырыата.

II. Аржакова

Ахсыншаа 19 күнүтэр Мырылаар аары балаары, кулуун дьыта тарилы-бигүтэ үбүлүүйдүх сыларыгар анал-лаах дьоро күн буолла. Алар балаары 1937 сыллаахха, олгон кулуун дьыта 1947 сыллаахха аһыллан нэһилээк олохтоохторун, талба талааннаахтарын түмэ тарылта, үгүс сылар устата билини, сырдыгы тардатар, көрөни үксө-төр, норуоту сайыннарар үлэтэ саҕаламмыта. Кулуун тутуллуутун, аһыллыатын, сайдыатын историгыта ССРС кулалуратын туйгуна Васильев Дмитрий Митрофанович аатын кытта анка сийэстээх уонна 2010 сыллаахтан кини аата интэриһин, айымньылаах-тык үлүһү-хамсыг турар.

Балеттин сыновчалыг кийин директор-
рунан Захарова Елена Васильевна, ху-
друкчулан Семёнов Николай Борисович

библиотекарынан Иустимова Галина Константиновна үзлөтүшлөр. Кулуунка корооччу саалата тупсарыштан санга киргизилелер туруорулган, сие-на тагаһа, бийаһа сангардылган сүрдэх тупсарай көстүүлөх буолбуг. Убулдуойдох төрөһин сылаас кулуунка ыгыталан олуктоохтор да, кэлбит да ыал-дыгтар сүргөлөрө өссө көтөрүлүш. Кулуун

[illegible]

Бу сэлэ нэхилээк культуранын үлэһиттэро иһин туугуурдаах, өттүк харылаах көрүстүлэр. Ол курдук, биір дөйдулаактара олонхоһут Көстөкүүн Федоров – Көсһийө Көстөкүүн "Күн Тэһэримэ бухатыыр" олонхотун туруорарга бырайыак суруйан, 200 тыһыынчаллаах грана ылары ситтистилэр.

Дээрх үзвэлд аавтар балагын истогин-
тын кэрчмктерин кэсннр түхүмэктэн
саралзамыга. Огкхтоох автор, хомойр
хөһоонь,ут Арысакана Прасковья
Алекссевна "Тэйэр хайа тоолар",
"Дойдубар Амма", кийгкхлэрин
сүрэктэнитэ ислг-ннрэх бхьмэл
ааста. Онгон салгыа "Дьулурыйар
Ньургун Боотур" олонхотон бхьа тар-
дан, мхлан-туойн өөрдлөдүлэр.

Хашняк бадарар эйгэ үлэлзэн аастыт дьоннорунан кизин туттар. Ол курдук библиотекскага, кулуупка үтүө суобастаахтык, айымныылаахтык үлэлзэн, үтүө өйдөбүлү, умнуадубат түгүлүсү калыптарыт дьону олуктоохтор умнубаттар, бу кизгэ үтүө тылыннан аарынылар.

Тэрээний үөрүүлэх чааһыг Чухангы улууһун депутаттары Муньаһын председателэ Гуляев Василий Васильевич, культура информационнай-методическай кэбинэ сэбиэдэсэ Смирникова Айталына Михайловна, "АИ" народнай студия салайаачыта Гинигина Валентина Дмитриевна, кини библиотека отделын сэбиэдэсэ Захарова Наталья Гаврильевна, үлэ ветерана Кронникова Мария Даниловна уонна да атыттар ээрдэ тылы этиттэр. Саха Республикатын културатын үрдүк аат талааннаах артыыска, дуурдаах хореографка, сценаристка Собакин Егор Гаврильевичка ингэрлибигин, дыах дохсун ытыс тыаһынан көрүстүлэр. СР Правительствотын председателэ ГИДоникова Махтал суругун норуот маастарыгар Соловьев Петр Петровичка, СР културатын уонна духуобунай сайдыыга министрига Махтал суругун үлэ ветераныгар, библиотекара Титова Александра Александровнага туттарыллыналлар. Уус-уран самодетельность актыыбынай тыгтылыахтарыгар, пэһиэтиэкэ култура сайдыытыгар үлэлээбит доһото ылбох ичирээда туттарыллына, кинилэр аалдыраахтарыгар махтал, ээрдэ тылыар эттигиннэлэр.

Үбүлүөйдүк кун Мырны-ташын-хтарын концертынан, оһуохайынан үмүкүлүһү

Наталья ЗАХАРОВА.
Хвартыскара: В.Д. Пинегина
тыңа эл эл

АГРАРНАЙ
ПАРТИЯ САЛААТА
ТЭРИЛИННЭ

Ахсыһыны 25 күнүгэр улуус дьаһалты-
тын муһуһахтыыр саалатыгар Россия а-
гарийи партиятын Саха сиринээри салаа-
тын Чурагыһаага төрилтөтүн төрийэр
муһуһах ыһтыһыһа. Муһуһаха бу пар-
тия Саха сиринээри салаатын салайааччы-
та, Саха Республикатын тыатын хаһаайы-
стыбатын министри бастагы солбуйаач-
чы Николай Николаевич Цоков кыттыһы
ыһа.

Муншары улуус баһалыга С. И. Николев сайаан ыгыт. Бары пәһиллэктөртөн, улуус кишингөн 70-тан тахса кийи кыттылары ыгыт.

И. Н. Посох аграрный партия тэрийлгин, хамнаж үлэни ылыгхастаарын биллһиннэрдэ Бүгүтүнү күнтэ бу партия Саха сиригэр 100-тэн тахса чилиэннэж, 9 киһигэстэн састаангаах бырабылыанньаалах үлэни сагалыта. Улуустарынан сана чилиэгэтери ытыл үлэгэ бары турар. Сүүрүн сорук тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктаааччылар үлэтирэн-хамнастарын туһаары, үлэлиир усулуобуйаларын тэрийни, киһилэр дойдуну политическай олохтор актыыбонай ылыгхастаарын хааччылыа буолар.

Муньах кыттылаахтара программа-ны кытары билистилэр, албах кыттыла-ры бэтэрдилэр, сага партия үлэтин хайыс-халарыгар этиилэри оҥордулар. Түмүкэ-40 күнүг сайабылыанша киллэрэн, аграр-най партия чылыһырыһын буолулар. 9 күнүгүн састааһах сибидэ төрүтүнэ. Партия Чураалчылаары төрүтүнүн салы-ааччытынан ветеринарий уурааһына на-чылыһа Провхдий Инжаковичев Спар-стин быйаарлаһа.

Александр СЛЕПИНОВ

Алексей СЛЕЩОВ.

Їунду бар дьонум!

СА. САРТЫДАЕВ,
"Чурагчы нэһиллээгэ" МТ дыһаһтатын баһылыга.

Е.В. ПОПОВ

Чурапчы нэһилиэгин депутаттарын
Сүбэтин председателэ.

САГА БЫРАЙЫАКТАР КҮҮТЭЛЛЭР

Уопсайынан партия үлэтэ-хамыаһа быһыбардар түмүктэ-ритэр кестөр. Нэһилиэнньэ аа-сыгыт быһыбардарга өйүүрүн быһаларыта. Бу буолар билиити олохсупут иннини сайдыыта ба-и-р калым барыһытыгар, туора-маары халыйбакка көнө сүннүлүннүтэ. Нууччалыы эттэххэ, "Стабильное разви-тие" дээн өйлөбүл олохсупут ис

Нарьяна БУРЦЕВА

«АЙЫЛЛААН» САНГАЛЫ ТЫНЫНАН ҮЛЭЛИЭБЭ

"Айналаган" СК тас көстүүтүн бэйрайынага.

Кэлэр 2013 сэл бастагы энтэртэн "Айылаан" СК Чурапчы дьоно-сэргэтэ, кыра ортуутан сабаллаан аруу күүлүкк ытык дьоммут илгэн кэмизин.

атаарар, сэтгэлээр,
ууслуубуйганы
үсхэгтэй, аяллы ир-
дмийн эргэцэн эл-
ийлтийн кинотеатр
бичигчтэй п
сангайны талынхан,
үлжв-хамнаһы өм-
тарга бэлэмнээр.
Кинотеатрыг ан
дөйдүү таамагнах
сана тахсыбыг кииз
(премьер) барьт
атын куореттар ки-
ноатеатрдартан
хойтууаһына суох
костор буолуора.

Бу кинотеатр олоххо киноритэр алул уурбут "Чурагчы изиһиэхэ" МТ дьаһалтата (Ада баһылык Степан Аватальев, Саргыдаев), "Айылган" СК (директор Петр Егорович Гуляев), ООО "Кулаар" (салайааччы Инна Вячеславовна Новгородова) икки ардыларыгар утарыла үлэлтэһи туһунан үс өрүттээх дуоһаар бэттанан, күн бүгүл күрүөмүөх үлэ ыһтылаа турар. Дьэ тас өттүтүн сылааһырдан үлэтэ ыһтылынна (архитчи изовар, изостан, профлист), санд, фойе радиатордара сангардыллан, дьэ иһэ биһлэрдик сыһыда 120 сага кинриһиһэ араллалын бу күннөртэ монтаж үлэтэ ыһтыллар, ол иһин Москва куораттан "Нева-фильм" спецалистарын киирүтүөн көрдөрө-һүтүннэ.

Бийр дойдузаахтарбытын
"Айыллаан" СК коллективна
маттыган үүнэр 2013 сылыннан
ис сурохтототтон эрдэстэбибит!
Сыныалан клин сага тыын
ынан араса көрүг сыныаланты
төрийөр дыа быһылытынан аа-
нын талыччи арылар дыро
күлүтөр барыгытын куутыбит!
Сага Дылынан! Сага Дылу-
на!

ILE FUMIER.

Минифункциональная схема макета.

ИНБЭЛИИТТЭР ДЕКАДАЛАРА

Сэттисини 28 - ахсынньы 5 күннэригэр биһиги улууспутугар сыллата ытыллар инбэлииттэр декадалара буолан ааста.

Бу декада чэрчитинэн биһиги нэһилиэкпитигэр улууспут уорэнээччилэрин "Сүбэ" түмүүтүн көбүлээһининэн инбэлиит оҕолорго анаан, "Сырдык санаа" аһымал акция - концерт тэрийэн ытыллар. Манна үгүс көрөөччү, тэрилтэлэр салайааччылара кэлэн бэйэлэрин сэмэй кылааттарын киллэрдилэр, оҕолорго махталларын биллэрдилэр.

Декада устата нэһилиэкпит инбэлииттэри араас чэпчэтинэн туһанналар, ол курдук суунар сиргэ 78 киһи, "Арчы" парикмахерскайыгар 25 киһи сырытта. Биһир үөрүүлээх түгэнинэн буолар "Аленушка" чааһынай уһууһааһыгар саҥа үйэ ирдэбиллэринэн таҥылыбыт "Самодвижка"

тренажернай саал аһыллыта. Бу үөрүүлээх быһылыга - майгыта Чурапчы нэһилиэгин баһылыга С.А.Саргыдаев кыттыбын ылла, оҕу уһууһааһыгар сэмэй бөлөхүн туттарда. Инбэлииттэригэр сыллата араас таһымнаах күрэхтэргэ ситиһинилээхтик кытталлар, ол курдук быйыл Дюкуускай куоракка ытыллыбыт Первичной инбэлииттэр организациялары республикатааҕы күрээтэр Сардаана Николаевна Новгородова үс түһүмэх түмүгүнэн 2-с степеннээх лауреат аатын ылла.

Ахсынньы 5 күнүгэр инбэлииттэр декадалара үөрүүлээх сабыллыгыта Төлөй нэһилиэгэр үрдүк таһымнаахтык ааста. Манна сыл устата көхтөөхтүк үлэлээбиттэри, араас таһымнаах күрэхтэһии кыайылыахтарын, спортсменнарын наараадалааттылар, Махтал суруктары туттардылар. Эһиили сыла инбэлииттэри кытта үлэрэ быһааннаах сыал - сорук ытыллына.

А.С. ДЯЧКОВСКИЙ.

ИСТИН КӨРСҮҮҮ

Ахсынньы 13 - 15 күннэригэр дойдубут тэбэр сүрээтэр дьоллоох Дюкуускай куоракка үгүс үгэс буолбут биһир дойдулаахтар түмүүлэрин истинг көрсүһүүлэрэ буолан ааста.

Бу көрсүһүү сыллата Чурапчы улуусун күннэригэр чэрчитинэн ытыллар, быйыл Чурапчы улуус уонна Нерюнгри куорат доррордһуутун 35 сааһыгар ананна. Чурапчы нэһилиэгин баһылыга С.А.Саргыдаев, дьаһылта специалистара, депутаттара бары киирэн көхтөөх кыттылыа ылан, спорт көрүнүгүгүр күрэхтэһи кэллилэр. Ол курдук көрсүһүүбүт бастаах күнүгэр быйыл саҥа үлэр киирбит сүткөн улахан, сырдык, сылаас "Дохсу" спорттаныах компания футболга, саанан ытылыга, остуол тенниһигэр күн көрсүү буолла. Түмүккэ 3:0 очкоон Чурапчы түмүүтүн хамаандата кыайан, көһө сылдьар кубондурга хаалдылар. Иккис күмүгүт "Триумф" саҥа спорттаныах компанияга дойдубут Президентэ Е.А.Борисов кыттылыаах истинг көһө буолан ааста. Бу бэйэри Чурапчыттан төрүттээх саха эстрадаттан артыыстара, Чурапчы улуусун айар коллективтара кэлэргэтигэр. Үс күннээх истинг көрсүһүүтэ инбэлииттэр дьаһылтаах биһир үлэллэргэ быһааннаастылар.

А.А. ТУРАНТАЕВА.

ВETERАННАР КҮРЭХТЭҔЭЛЛЭР

Ахсынньы 13 күнүгэр Тааттага үгүс үгэс кубулуйбут төрдүс тогулун сылаан ахсынньытылар Чурапчы - Ытык - Куол ветераннара спорт 9 көрүнүгэр дойдубут көрсүһүүлэрэ буолан ааста.

Сааһыгар Ытык-Куол ветераннарын хамаандатын бөрөстөбүтүгэ Н.Н. Неустроев салайан киилэрдэ. Кылас эрдэлэһии киирбиттэн тутта, сахалык остуол оонньууларыгар хабылыаа, хаамыскага күрэх сааһааһа.

Хаамыскага, хабылыаа дьахталлары биирлэстэн кыттыбыт М.А. Владимировна уонна М.Н. Дьячкова 1-кы миэстэргэ таарыстылар. Күрэхтэһии салгыы ДЮСШ спорттаныах сааһыгар тэһимнээхтик барда. Дубатчыттар уонна сааһыахчыттар күн көрсөн куустарын быһаардылар. Дубакка К. Моисеев, П. Пилипкин, А. Осипов, М. Афанасов, Е. Яковлев курдук куустар дубатчыттарытын сөһө сүүмэрдэн кыайылы ситистилэр. Күрэхтэһээччилэригэр уонна салайааччыларыгар С.Пилипкин, П.Варламова махталыбыт. Сааһыаах тэһимнээх. Бу оонньуу 75 сааһыах үлэ ветерана А.Ф. Васильева кытан бэйэлэрин тэһимнээхтэргэ бастаабытын бэлэттэн элбик. Саанан ытылыга эһил - тапал киирсэн түмүгүнэн хаачыстыбанан Ытык - Куолтэр чорбон таарыстылар.

Салгыы эстафетага Г.Нохтунскай кэпсэһиэх састаап эрэллээхтик иһини тахсан иһин, волейболсыларбыт 17:25 ахсынньыан хотторонор соһууан эрө хааллыбыт. Онтон эр дьонто П.Д. Гуляев хамаандырыдаах хамаанда эрдэттэн да күүтүлүбүтүн курдук 15:9 үлүгүйдик оонньуон кыайылы ситистилэр.

Ол кэннэ "Сарыал" сыһыаһы киирэгэр наараадалааһын уонна сыһыаһы кыһаа истинг сыһыаһына кыттылыа. Инбэлииттэр кулутурун өттүн өссө көмүтэн, бий ис - хоһоонноон ытыгар буолуогун дэһи баа сааһаларын элтилэр.

Онон уонсай түмүккэ 6:3 Ытык - Куолтэр үлүс тогулун кубондурга хаалдылар, кэлэр сыл күрэхтэһии биһиз кыттылыа быһаанна.

М.Н. МАТВЕЕВА.

[illegible]